

Miejsce na identyfikację szkoły

**ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY
Z OPERONEM
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY**

**LISTOPAD
2012**

Czas pracy: 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1.–17.). Ewentualne braki zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora.
5. Błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać łącznie **50 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

CZĘŚĆ I – Test (20 pkt)

Zadanie 1. (1 pkt)

Do wymienionych w tabeli uchwał Sejmu RP przyporządkuj wymaganą dla niej większość.

1. Większość głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
2. Większość 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
3. Większość ustawowej liczby posłów (co najmniej 231).
4. Większość bezwzględna w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

	Rodzaj uchwały Sejmu RP	Wymagana większość
A.	Wotum nieufności dla prezesa Rady Ministrów	
B.	Uchylenie weta prezydenckiego do ustawy	
C.	Odrzucenie poprawek Senatu RP do ustawy	

Zadanie 2. (2 pkt)

Przyporządkuj opis do właściwej ideologii.

	Ideologia		Opis
1.	Nauka społeczna Kościoła	A.	Zakłada zastąpienie własności prywatnej własnością kolegiąlną oraz uznaje wyższość ustroju demokratycznego.
2.	Liberalizm	B.	Uznaje hasła równości społecznej oraz opowiada się za państwem laickim.
3.	Socjaldemokracja	C.	Głosi solidaryzm społeczny, a rolę państwa w stosunku do obywateli opiera na zasadzie subsydiarności.
		D.	Postuluje ograniczenie roli państwa, a jako wartość uznaje indywidualizm jednostki.

1.	2.	3.

Zadanie 3. (1 pkt)

Uzupełnij tabelę nazwami odpowiednich wskaźników skali ubóstwa.

	Opis	Wskaźnik skali ubóstwa
A.	Określa wartość dóbr i usług niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, wychowania i wykształcenia dzieci oraz skromnego uczestnictwa w kulturze.	
B.	Określa wartość dóbr i usług niezbędnych do podtrzymania egzystencji.	

Zadanie 4. (2 pkt)

Wymienione państwa wpisz we właściwe miejsca zgodnie z występującym w nich ustrojem terytorialnym oraz formą rządów.

Austria, Dania, Francja, Holandia, Niemcy

A. Ustrój terytorialny

Państwa unitarne –

Państwa złożone –

B. Forma rządów

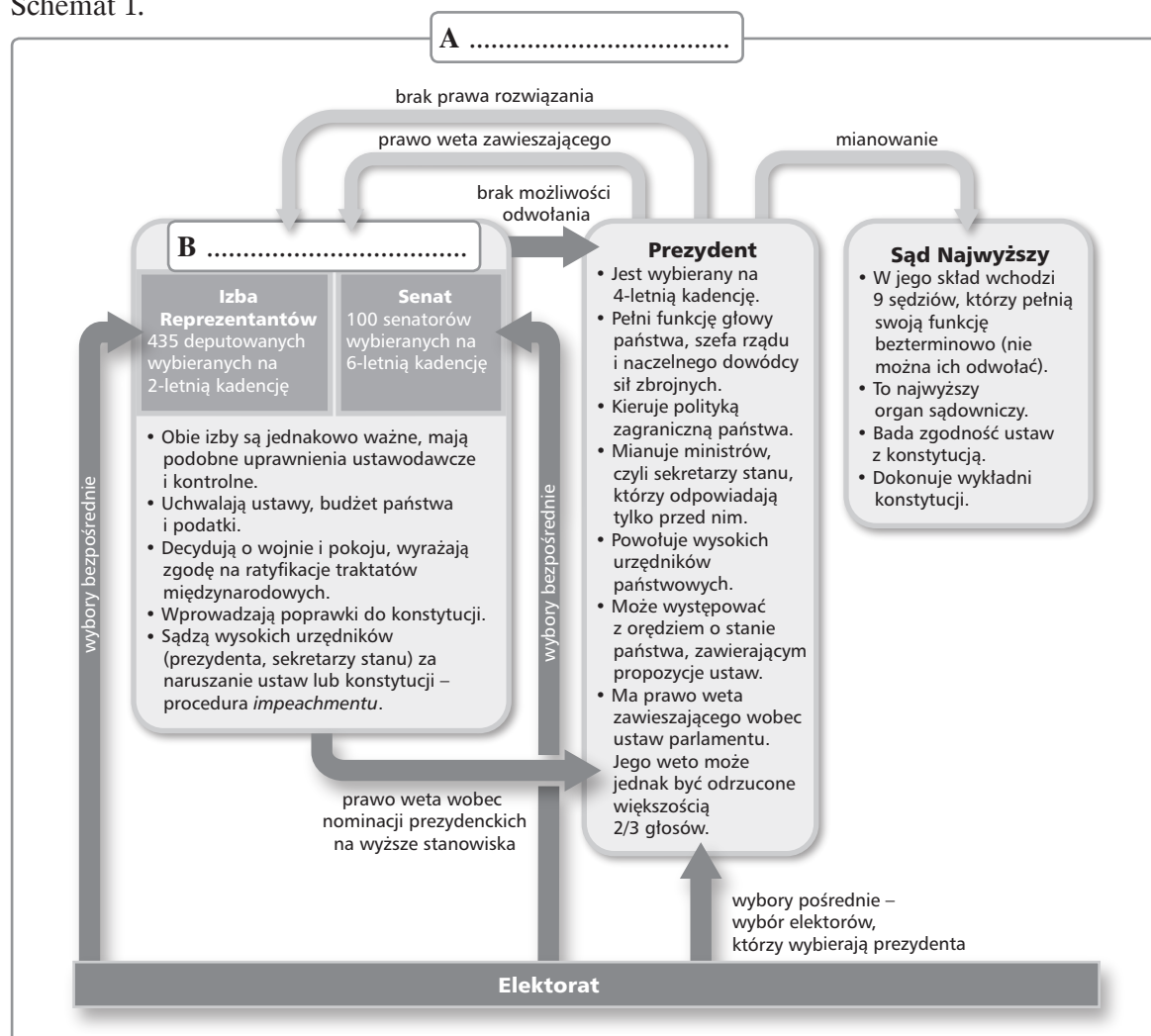
Monarchie –

Republiki –

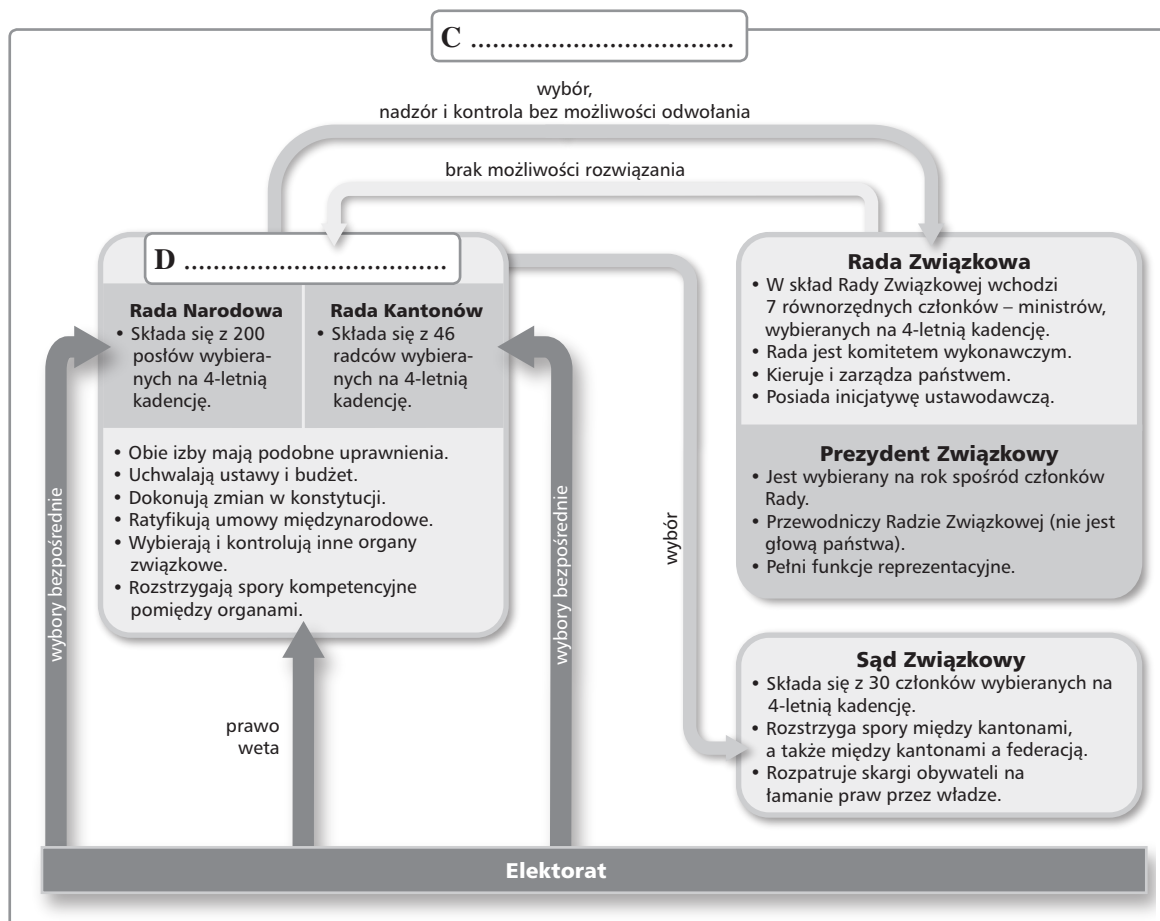
Zadanie 5. (2 pkt)

Przeanalizuj schematy przedstawiające ustroje wybranych państw. Następnie wpisz w oznaczone miejsca odpowiednie nazwy państw (A, C) oraz ich ciała ustawodawczych (B, D).

Schemat 1.

Schemat 2.

Zadanie 6. (2 pkt)

Na podstawie rysunku satyrycznego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

A. Podaj pojęcie prawnicze z prawa cywilnego, do którego nawiązuje ilustracja.

.....

B. Wyjaśnij, dlaczego ACTA wywołała tak silny opór społeczny.

.....

.....

.....

Zadanie 7. (2 pkt)

Zapisz w tabeli nazwy kodeksów, z których pochodzą poniższe cytaty.

	Fragment aktu prawnego	Nazwa aktu prawnego
A.	Art. 258. § 1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.	
B.	Art. 81. § 1. Właściciel pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, pojazdu wolnobieżnego wchodzącego w skład kolejki turystycznej, motoroweru lub przyczepy jest obowiązany przedstawiać go do badania technicznego.	
C.	Art. 133. § 1. Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.	

Zadanie 8. (2 pkt)

Rozstrzygnij, które zdania dotyczące Organizacji Narodów Zjednoczonych są prawdziwe, a które fałszywe. W tabeli obok każdego zdania wpisz odpowiednio „prawda” lub „fałsz”.

	Zdanie	Prawda/ fałsz
A.	Zadaniem Rady Powierniczej ONZ jest rozstrzyganie sporów między państwami członkowskimi.	
B.	Sekretarz generalny ONZ jest wybierany przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek Rady Bezpieczeństwa.	
C.	Członkom stałym Rady Bezpieczeństwa przysługuje prawo weta.	
D.	ONZ dysponuje własnymi stałymi siłami zbrojnymi, które uczestniczą w operacjach pokojowych.	

Zadanie 9. (2 pkt)

W latach 2010–2012 w kilku krajach islamskich doszło do rewolucji, a następnie do obalenia dotychczasowych reżimów. Wymienionych przywódców przyporządkuj do państw, w których rządili do wybuchu rewolucji.

A. Mahmud Abbas

B. Hosni Mubarak

C. Muammar al-Kaddafi

	Państwo	Przywódcą
1.	Egipt	
2.	Libia	

Zadanie 10. (2 pkt)

Przeanalizuj mapę przedstawiającą jeden z etapów rozwoju Unii Europejskiej. Następnie wykonaj polecenia.

A. Podkreśl rok, w którym ukształtował się pokazany na mapie skład Unii Europejskiej.

a) 1973	b) 1989	c) 1990	d) 1995
---------	---------	---------	---------

B. Podaj, jakie wydarzenie wpłynęło na zmianę granic Unii Europejskiej w roku, którego dotyczy mapa.

.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Uzupełnij tekst, wpisując w oznaczone miejsca odpowiednie informacje.

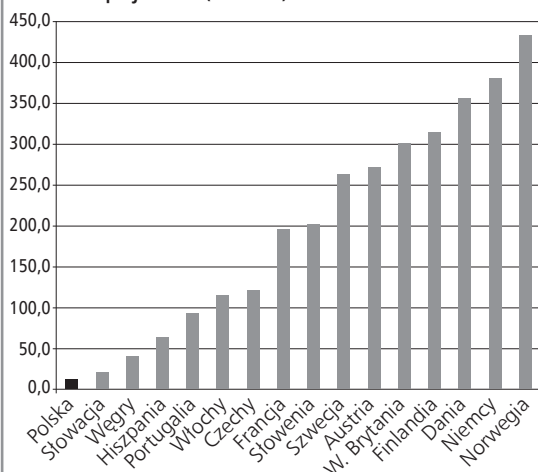
Układ europejski, ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi, został podpisany w (A) r. W 1998 r. powołano Zespół Negocjacyjny. Pierwszym głównym negocjatorem został (B) Pozytywne zakończenie negocjacji umożliwiło podpisanie traktatu akcesyjnego. Traktat akcesyjny został podpisany w Atenach w 2003 r., ale zaczął obowiązywać po jego ratyfikacji przez Polskę i wszystkie kraje członkowskie Unii. W Polsce podstawą ratyfikacji było (C) Pełne członkostwo Polski w Unii Europejskiej rozpoczęło się 1 maja 2004 r.

CZĘŚĆ II – Analiza materiałów źródłowych (10 pkt)

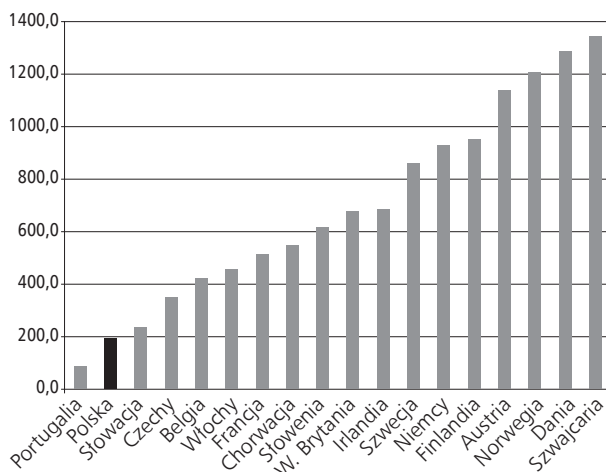
Zadanie 12. (3 pkt)

Na podstawie danych statystycznych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Wykres 1.
Finanse publiczne przeznaczone na media publiczne (radio, telewizja) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wybranych krajach europejskich (w PLN) w 2009 r.

Wykres 2.
Wysokość abonamentu rtv w wybranych krajach europejskich (PLN/rok) w 2009 r.

Źródło: Finansowanie mediów publicznych, Komunikat z badań CBOS, marzec 2008, s. 1.

A. Podaj dwa państwa:

1. członkowskie Unii Europejskiej, w których wysokość finansów publicznych przeznaczanych na media w przeliczeniu na jednego mieszkańca była najwyższa.

.....

.....

2. spoza Unii Europejskiej, w których wysokość abonamentu rtv była najwyższa.

.....

.....

B. Sformułuj jeden argument za i jeden przeciw zamianie abonamentu rtv na finansowanie mediów publicznych z budżetu państwa.

1. Argument za:

.....

.....

2. Argument przeciw:

.....

.....

Tabela

Stopień zaufania respondentów do poszczególnych rodzajów mediów							
Media	Ufam	Raczej ufam	Niezbyt ufam	Raczej nie ufam	Nie mam zaufania	Ogólna liczba i % osób	Średnia wartość odpowiedzi
Prasa	61 8,9%	310 45,2%	241 35,1%	49 7,1%	25 3,6%	686 100%	3,4
Radio publiczne	112 16,4%	321 46,9%	156 22,8%	50 7,3%	45 6,6%	684 100%	3,5
Radio komercyjne	38 5,6%	235 34,6%	252 37,1%	97 14,3%	58 8,5%	680 100%	3,1
Telewizja publiczna	59 8,6%	188 27,4%	244 35,5%	117 17,0%	79 11,5%	687 100%	3,0
Telewizje komercyjne	42 6,1%	262 38,1%	229 33,3%	89 12,9%	66 9,6%	688 100%	3,1
Portale internetowe	18 2,7%	205 30,3%	243 35,9%	114 16,8%	97 14,3%	677 100%	2,9

Źródło: http://www.instytut.com.pl/IMM/o_firmie/odpowiedzialne_media_raport_2008.pdf (dostęp z 10.09.2012 r.)

C. Określ, które media cieszą się największym, a które najmniejszym zaufaniem respondentów. Podaj po jednym przykładzie.

1. Największe zaufanie –

2. Największa nieufność –

Zadanie 13. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Art. 1. Prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej. [...]

Art. 4. 1. Organy państwowe, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne, a w zakresie działalności społeczno-gospodarczej również organizacje spółdzielcze

i osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek są obowiązane do udzielania prasie informacji o swojej działalności.

2. Odmowa udzielenia informacji może nastąpić jedynie ze względu na ochronę tajemnicy państwowej i służbowej oraz innej tajemnicy chronionej ustawą. [...]

Art. 6. 1. Prasa jest zobowiązana do prawdziwego przedstawiania omawianych zjawisk.

2. Organy państwowe, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne oraz organizacje spółdzielcze są obowiązane do udzielenia odpowiedzi na przekazaną im krytykę prasową bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do związków zawodowych, organizacji samorządowych i innych organizacji społecznych w zakresie prowadzonej przez nie działalności publicznej.

4. Nie wolno utrudniać prasie zbierania materiałów krytycznych ani w inny sposób tłumić krytyki. [...]

Art. 37. Do odpowiedzialności za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego stosuje się zasady ogólne, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 37a. W razie skazania za przestępstwo popełnione przez opublikowanie materiału prasowego, sąd może orzec jako karę dodatkową przepadek materiału prasowego.

Art. 37b. Sąd przekazuje właściwemu organowi rejestracyjnemu zawiadomienie o wyroku skazującym za przestępstwa, o których mowa w niniejszym rozdziale, niezwłocznie po uprawomocnieniu.

Art. 38. 1. Odpowiedzialność cywilną za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego ponoszą autor, redaktor lub inna osoba, którzy spowodowali opublikowanie tego materiału; nie wyłącza to odpowiedzialności wydawcy. W zakresie odpowiedzialności majątkowej odpowiedzialność tych osób jest solidarna.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności cywilnej za naruszenie prawa spowodowane ujawnieniem materiału prasowego przed jego publikacją.

Źródło: Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (DzU nr 5, poz. 24 z późn. zm.)

A. Wymień dwa podstawowe obowiązki instytucji państwowych wynikające z zacytowanej ustawy.

1.
2.

B. Podaj dwie kategorie odpowiedzialności związanej z naruszeniem prawa prasowego.

1.
2.

Zadanie 14. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

[...] Najbardziej subtelna formą cenzury społecznej jest nacisk zorganizowanych grup (politycznych, wyznaniowych, kulturalnych), które przez publiczną akcję protestów (np. w zakresie szkalowania lub obrazy uczuć narodowych, bluźnierstwa) przygotowują tzw. flak, czyli masowe nadsyłanie protestacyjnych listów, emailów, faksów, oraz telefonowanie do wydawców, właścicieli mediów oraz ustawodawców. Pozornie wygląda to na spontaniczne oburzenie opinii publicznej, w istocie jest jednak niezwykle sprawnie zorganizowaną kampanią nacisków. [...]

Inną drogę wpływu i kontroli treści medialnych wybierają zamożne instytucje, takie jak korporacje finansowe, banki, sieci handlowe, a niekiedy i instytucje państwowe, i samorządowe. Najprostszą jest zamieszczanie wielkiej ilości drogich reklam (w prasie są to często pełnostronnicowe ogłoszenia), które stanowią poważną część dochodów medialnych. Szantażowanie ich wycofaniem w wypadku publikowania pewnych treści i argumentów (np. proekologicznych) jest na ogół skuteczne – media wycofują się z tzw. kontrowersyjnych tematów na bezpieczny teren rozrywki. [...]

W sytuacjach drastyczniejszych zamożne korporacje wstępują na drogę sądową. Nie tylko po opublikowaniu materiału, który uznają za zniesławienie, ale także w ramach kodeksu cywilnego korzystając z tzw. sądowego zabezpieczenia roszczeń. Krótko mówiąc (dokładnie określa to art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego) osoba lub instytucja, która uznaje, że jej dobro jest zagrożone przez publikację artykułu lub audycji może sądowo domagać się jej wstrzymania.

Największe możliwości semicenzury (niby-cenzury) zapewniają przepisy o tajemnicy państwowej (w zakresie spraw publicznych i politycznych), zniesławieniu (ochrony dóbr osobistych) oraz prawne restrykcje materiałów dotyczące materiałów skierowanych do dzieci (zwłaszcza o seksualnym charakterze). [...]

Działanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji zbliża się niejednokrotnie do charakteru instytucji cenzorskiej, na przykład gdy wyraziła ona swą negatywną opinię o programie Rozgłośni Harcerskiej jako komercyjnym, a nie społecznym, grożąc cofnięciem licencji.

Źródło: T. Goban-Klas, *Granice wolności mediów* [w:] *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer i E. Chudziński, Kraków 2004, s. 419-420.

A. Wymień trzy formy wywierania wpływu na media przez instytucje i grupy nacisku.

1.
2.
3.

B. Określ wynikający z konstytucji status prawny Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

.....
.....
.....

Zadanie 15. (2 pkt)

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Wykreślenia art. 212 z Kodeksu karnego, czyli zniesienia odpowiedzialności karnej za zniesławienie, chcą organizatorzy kampanii społecznej „Wykreśl 212 kk”: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Izba Wydawców Prasy oraz Stowarzyszenie Gazet Lokalnych. I apelują w tej sprawie do polityków.

„To jest przepis, który powoduje bardzo wiele negatywnych konsekwencji dla naszego życia społecznego” – powiedział podczas poniedziałkowej inauguracji kampanii Adam Bodnar z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Przekonywał, że art. 212 często uderza nie tylko w dziennikarzy, ale także w odpowiedzialnych obywateli, którzy w interesie społecznym ujawnili opinii publicznej nieprawidłowości lub fakty związane z osobami pełniącymi funkcje publiczne.

W obecnym brzmieniu art. 212 kk, ten, kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną o działanie, które może ją poniżyć w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do niej, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. Jeżeli sprawca dopuszcza się zniesławienia za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W ocenie organizatorów kampanii do ścigania za zniesławienie właściwy jest Kodeks cywilny, gdzie perspektywa uzyskania satysfakcjonującego zadośćuczynienia jest większa, nie ma natomiast negatywnych skutków procesu karnego. Ponadto uważają, że w Polsce za zniesławienie karze się podwójnie, ponieważ reguluje tę sprawę prawo cywilne i prawo karne. Zwracają również uwagę, że prawo karne nie zachowuje równości procesowej stron: oskarżyciela i oskarżonego. [...]

Źródło: http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/544841,ruszyła_kampania_wykresl_212_kk_przeciwko_wiezieniu_za_slowa.html
(dostęp z 10.09.2012 r.)

A. Przedstaw negatywne skutki społeczne, jakie zdaniem organizatorów akcji powoduje obowiązywanie art. 212 kk.

.....

.....

.....

B. Rozstrzygnij, czy usunięcie art. 212 kk doprowadzi do całkowitego zwolnienia dziennikarzy z odpowiedzialności prawnej (sądowej). Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

Zadanie 16. (1 pkt)

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenia.

Dziennikarz Andrzej Marek, skazany przez polski sąd za napisanie tekstu obrażającego urzędnika z Polic, poskarżył się Trybunałowi Praw Człowieka. Ten zasugerował stronom ugodę, której termin mijał wczoraj. [...]

Według Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu Polska narusza prawo do swobody wypowiedzi. Wciąż jednak jest szansa na ugodę.

Cała historia rozpoczęła się w 2002 roku. Wtedy Marek napisał tekst, którym obraził bohatera tekstu – urzędnika z Polic. Sąd skazał dziennikarza na 3 miesiące więzienia w zawieszeniu, jeżeli ten nie przeprosi urzędnika. Andrzej Marek odmówił i poszedł do aresztu. Ukaranie dziennikarza wzbudziło dyskusję na temat wolności słowa i prawa do krytyki oraz wywołało liczne protesty w środowisku dziennikarskim. Sprawa trafiła do Strasburga, a ten 22 września tego roku wysłał do stron pismo, w którym zaproponował zawarcie ugody. Trybunał stwierdził jednocześnie, że według niego Polska naruszyła wolność słowa. [...]

Opinia trybunału znacznie różni się od polskiego orzecznictwa. W naszym kraju sądy surowo karzą dziennikarzy i internautów, którzy zbyt swobodnie wypowiadają się na temat urzędników. Przykładem sprawa Łukasza Kasprowicza, który komentował na blogu działania burmistrz Mosiny. Nie zostawił na niej suchej nitki. [...]. Sąd Rejonowy w Poznaniu skazał blogera na 10 miesięcy ograniczenia wolności, 300 godzin prac społecznych, grzywnę i zakaz wykonywania zawodu dziennikarza.

– Wydaje mi się, że ta tradycja będzie musiała ulec zmianie – komentuje prof. Marian Filar, specjalista od prawa karnego. Dodaje, że najwyższy czas, by dać mediom w naszym kraju możliwość realnego kontrolowania organów władzy i administracji, co jest ich podstawowym zadaniem.

Specjaliści zaznaczają, że sugestia trybunału w Strasburgu nie oznacza, że dziennikarze czy internauci w imię wolności słowa mogą napisać wszystko. Teksty powinny być przede wszystkim rzetelne, a informacje sprawdzone. Autor krytycznego tekstu powinien także unikać znieważających i wulgarnych sformułowań, które są przejawem jedynie złośliwości, nie odgrywają natomiast informacyjnej roli. Innym ograniczeniem są także tajemnice państwowe.

– Pozwolenie dziennikarzom na ujawnianie, że np. nasze państwo kupiło od innego rakiety, byłoby oczywiście przesadą – dodaje Filar.

Źródło: http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/567169,trybunal_praw_czlowieka_w_strasburgu_polska_narusza_prawo_do_swobody_wypowiedzi.html (dostęp z dnia 10.09.2012)

A. Napisz, jakiej funkcji mediów winna służyć wolność słowa.

.....

.....

B. Wymień trzy warunki, jakie powinien spełnić dziennikarz, żeby nie przekroczyć granicy wolności słowa.

1.
2.
3.

CZĘŚĆ III – Wypracowanie (20 pkt)

Zadanie 17. (20 pkt)

Napisz wypracowanie na jeden z podanych tematów. Wykorzystaj materiały źródłowe zawarte w części II arkusza.

Temat 1.

„Media jako tzw. czwarta władza”. Zdefiniuj pojęcia „media” i „władza”. Następnie przedstaw i uzasadnij trzy argumenty potwierdzające tezę, że media to czwarta władza. Omów podstawy prawne działalności mediów. Przedstaw zmiany, które zaszły na rynku mediów w Polsce, uwzględniając trzy różnorodne nośniki informacji. Sformułuj wnioski na temat ich wpływu na opinię społeczną.

Temat 2.

„Wolność słowa i jej granice”. Przedstaw cztery polskie akty prawne regulujące kwestię wolności słowa oraz trzy instytucje stojące na straży jej przestrzegania. Omów po trzy przykłady łamania i nadużywania wolności słowa. Podaj po dwa argumenty przemawiające za ograniczeniem i za rozszerzeniem wolności słowa.

Wybieram temat nr

CZYSTOPIS

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)